

VÝPLATNÍ OTISK Z ÚZEMÍ ČESKOSLOVENSKA A JEHO OBDOBÍ

(zamyšlení k 95. výročí jeho existence)

V únoru roku 1976 byla ustavena sekce otisků výplatních strojů při komisi poštovní historie a celin SČSF jako organizovaná entita sběratelů výplatních otisků z území Československa, ale i ze světa. Bylo to v roce 50. výročí prvního československého výplatního otisku (16. 9. 1926).

Toto datum bylo též velmi důležité, protože neorganizované sběratelství artefaktů nového oboru se přetavilo na počátku 30. let 20. století v založení Stolní společnosti sběratelů příležitostných razítek a frankotypů (tak se nazývaly výplatní otisky podle první soustavy výplatních strojů vyráběné firmou Francotyp GmbH). Na ni nazývala jednak první komise specializovaných oborů (založena v roce 1966), kde byla neformální ksupinka sběratelů výplatních otisků, a zejména shora zmíněn sekce otisků výplatních strojů (SOVS).

SOVS jako jeden z prvních důležitých úkolů si stanovila vypracovat katalogizaci výplatních otisků. V roce 1976 totiž nebyl k mání žádný generální katalog. Jen seznam z dílny Lešetického a Winklera, Jonášovy chronologické studie, Pešákovy a Jonášovy seznamy na pokračování v českých a německých filatelistických časopisech a cyklostylovaný seznam otisků z pera Karla Všetečky.

Sekce a designovaní autoři katalogů se sjednotili na určení období zamýšlených katalogů. Zvolena byla období chronologická, jejichž začátky a konce ustavily zejména státoprávní povahy. Dilem se do tohoto třídění či řazení promluvily i podoby otisků, zejména jejich výplatního razítka. Tak se i stalo. Byly zvoleny tyto úseky:

- 1/ Období 1. republiky 1926 – 1938 (1939) – otisky výplatního razítka ve tvaru větrné růžice (motýlka), zahrnuta byla i 2. republika (po Mnichovu – období ČESKO – SLOVENSKA),
- 2/ Období Protektorátu Čechy a Morava, 1939 – 1945 – otisky s výplatním razítkem ve tvaru větrné růžice, ale s názvem státu Böhmen und Mähren/Čechy a Morava
- 3/ Období nezávislého Slovenského štátu (Slovenska) let 1939 – 1945, otisky s výplatním razítkem s názvem SLOVENSKO a ve tvaru větrné růžice,
- 4/ Období zabraných území (Sudet) z let 1938 – 1945, výplatní razítka vystřídal říšská orlice s názvem DEUTSCHE POST v obdélníku,
- 5/ Období Podkarpatské Rusi obsazené Maďarskem v letech 1939 – 1945, shoda s maďarským výplatním razítkem, výplatní razítka s nápisem MAGYARORSZÁG, hodnota měny FILLÉR, tvar stylizovaného obdélníku,
- 6/ Období 3. republiky československé, 1945 – 1948, výplatní razítka ve tvaru větrné růžice,

7/ Období 4. republiky československé, 1946 – 1992, výplatní razítko ve tvaru zoubkovaného obdélníku (v provozu též další druhy obdélníku bez zoubků či jiné tvary zejména u poštovních výplatních strojů),

8/ Období České republiky, 1993 – dodnes, výplatní razítko ve tvaru zoubkovaného obdélníku,

9/ Období České pošty , 2014 – dodnes (digitální stroje modré barvy),

10/ Období Slovenské republiky, 1993 – dodnes se dvěma podobdobími: zúčtování slovenské koruny – 2008, zúčtování eura – 2008 – dodnes,

11/ Období Slovenské pošty (digitální stroje modré barvy),

12/ Období výplatních otisků pošty na území Československa (1946 - 1992), České republiky (1993 – dodnes) a Slovenské republiky (1993 – dodnes). Jedná se o různé druhy – otisky novodobé a digitální.

13/ Období používání otisků APOSTů (cenných nálepek) a automatových známek (1994 resp. 2000 – dodnes).

Původní koncepcí bylo dále, že se rozdělilo zpracování katalogů na otisky komerční (podniků, institucí a organizací na jedné straně a pošt na druhé straně), a dále se vytvořily dvě části – pražské otisky a mimopražské. Slovenští autoři po rozdělení šli jinou cestou – spojili komerční a poštovní výplatní otisky v jeden seznam (Tvrdý). Roztřídění Bratislavy a Košic na jedné straně a dalších slovenských míst bylo zachováno. Já jsem při zpracování katalogů slovenských otisků z let 1946 – 1992 šel cestou spojení všech měst na Slovensku v jeden celek, ale nezohlednil jsem poštovní otisky (publikace vydány SFA).

Toto byla první, dlouholetá koncepce sledování otisků z území Československa. Jí byly podřízeny i sběratelství, výměna, vystavování exponátů, další seznamy, studie, eseje, články.

Této koncepcí se pevně drželi i autoři katalogů Bouška (+ Janů, Feldmann) , Leiš, Di Casola respektive autoři rukopisů Leiš, Janů. Koncepci dodržuji i já při psaní dalších studií či specializovaných pohledů čs. výplatních otisků.

Tuto koncepci respektovali a respektují i zahraniční sběratelé a badatelé, zejména Italové, Američané, Němci, Švédové. Kolegové Stambaugh a Hawkinse a jejich předchůdci Barfoot a Simon ve svých mezinárodních katalozích toto třídění či členění dodrželi.

V těchto linkách jdou současní čeští sběratelé a budoucí jeje zcela určitě též dodrží.

V mezidobí se však udály dvě skutečnosti, které mne osobně přinutily se nad touto koncepcí hluboce zamyslet a najít i další řešení pro třídění a členění výplatních otisků v

dlouhé téměř stoleté historii.

Událost první

Na jednom ze setkání německé Badatelské společnosti sběratelů německém Hosenfeldu jsme si nad sklenkou vína povídali s přítelem Berndem Bobrowskim, dlouholetým sběratelem klasických výplatních otisků (AFS Deutsches Reich, AFS Kennung A, AFS deutsche Brauereien (alle Zeiten) příležitostných razítek Německé říše).

Slovo dalo slovo a já jsem byl dotázán, jak vše u nás v Česku řadíme, třídíme, členíme. Zároveň mne seznámil s koncepcí německých sběratelů, kteří nadřazují nad naše dosavadní hledisko (ne nepodobné německým oblastem) a třídí otisky na

a/ klasické,

b/ novodobé,

c/ moderní (digitální).

Jinými slovy vnukl mi myšlenku, že i u nás by toto hledisko bylo logické. Vždyť stroje prodělaly velký vývoj od strojů manuálních k elektrickým, později elektronickým, až skončily u strojů několika digitálních generací. Změnil se i způsob kreditace. A to je nutno zohlednit.

Pod tímto pohledem jsem zapřemýšlel a doplnil toto hledisko i podobou výplatních otisků. U nás se totiž kritéria kreditace zhruba kryjí i se vzhledem a vzory státoprávních znaků (rozuměj výplatního razítka). Takže lze se zaměřit na sběratelství:

a/ klasické – otisky na manuální (ruční) a elektrický pohon v letech 1926 až 1948 (s mírným převisem do roku 1951), kde otisky mají vzhled jejich výplatního razítka ve tvaru větrné růžice. Do tohoto období se zařadí i otisky s říšskou orlicí, které vyplácely v období 1938 – 1945 na našem území, které nám bylo zabráno,

b/ novodobé – otisky ze strojů na manuální, elektrický a částečně elektronický (začátky v vyplácení a kreditování v 90. letech 20. století), období let 1946 – 2000, jinak řečeno toto období pokrývá otisky se zoubkovaným obdélníkem (též pseudoznámkou),

c/ moderní, kdy se vyplácelo jednak stroji elektronickými a i digitálními. Toto období zahrnuje výplatní otisky s výplatním razítkem ve tvaru zoubkovaného obdélníku, ale i nejmodernější) od roku 2014), kdy se přesně nestanovuje tvar výplatní zóny.

Zde doplňuji jednu záležitost. Na území České republiky stále operují výplatní stroje manuální (ruční) či ruční s elektrickým náhonem. V současnosti výlučně se jedná o výjimky, které potvrzuje pravidlo. Jsou to poštovní výplatní stroje soustavy Postalia. Navíc nejsou licencovány. Ty by svými kritérii a konstrukcí spadaly do období ad b/, ale operují v nejnovější době. Jejich výplatní razítko je ve tvaru zoubkovaného obdélníku.

Otisky Apostů a automatové známky tvoří zvláštní kategorii výplatních otisků, které roky svého použití patří do období ad b/ . Někdy možná se přehoupnou svou konstrukcí do kategorie c/. Ale to je otázka budoucnosti a zatím nás toto nemusí trápit.

Toto je zajímavý sběratelský přístup a vytváří prostor pro hlubší specializované a studijní sběratelství.

Událost druhá

Druhý impuls jsem dostal od sběratele Pavla Koťátka, který reagoval velmi kvalifikovaně na můj seriál o protektorátních otiscích ve zkratkách, obrázcích, adresách, reklamách atd. A jejich identifikaci. Poskytl mi cenné a doplňující údaje ke zveřejněným řetězcům.

Vede si soukromý katalog, kde vytváří řady otisků z různých období. Ije to pohled scelující, je to též zajímavý sběratelský přístup, který vyžaduje jít do hloubky a též otevírá prostor ke specializovanému a vysoce studijnímu sběratelství. Navíc musí pracovat s archivem a historickými a místopisnými fakty. Pro sběratele značně obohacující způsob sbírání. Je překvapující, jak mé staré heslo „sledujeme cesty strojů“ nabylo moderního hávu. Často dochází k nově objeveným skutečnostem.

Inspirující jsou ji sběratelské přístupy dalších současných sběratelů, jednak regionálních (např. kolega Punčochář), jednak těch, kteří vytvářejí časové řetězce jednoho uživatele (kolega Rubišar a jiní).

Objevovat lze i řadu nových přístupů u otisků sbíraných pohledem typologického sběratele (viz např. Poslední pokusy švédského sběratele Stiga Asklunda), který se ponořil do typologických objevů.

Obor sběratelství výplatních otisků skýtá řadu nových a moderních přístupů a činí tento obor zase o něco atraktivnějším. Ale to již odbočuji od původní myšlenky, kterou jsem chtěl zájemcům sdělit.

Ukázky otisků

KLASIKA



Stempelbild

PRAHA 7
27 12 27

5369

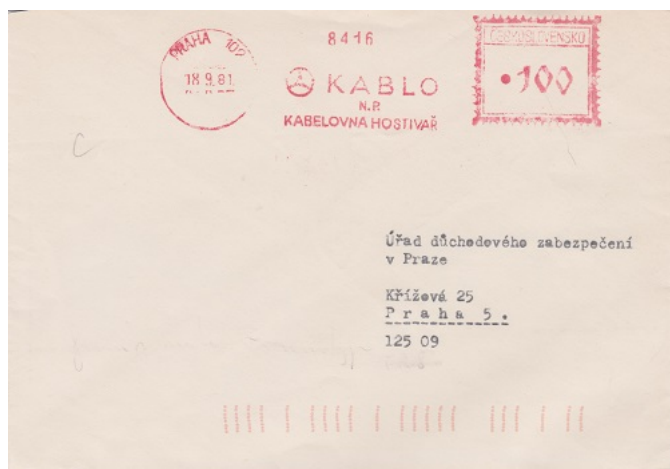
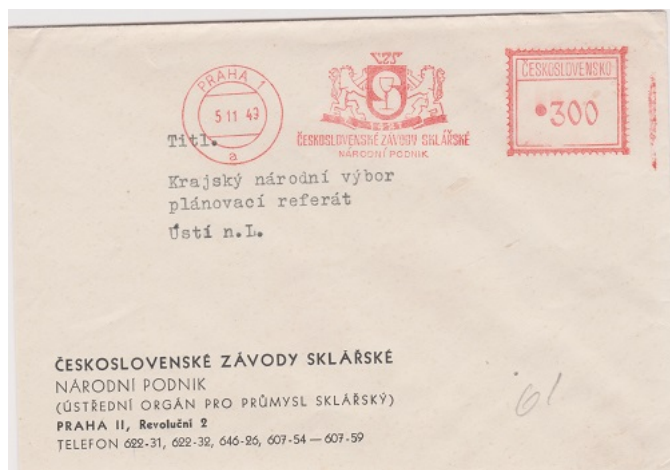
ČESKOSLOVENSKO
008

FUPRA

Francotyp: <i>B 805</i>	Post: <i>Praha 1</i>
Firma: <i>Eupra</i>	
Motor: <i>Siemens (ly.)</i> Nr. <i>236001</i>	<i>120</i> Volt ~ <i>1/2</i> Ps
Übersetzung: Motor: <i>120</i>	Masch.: <i>100</i> Riemen <i>n.</i>
Geliefert: <i>28.12.22</i>	
Stand des Summenzählers: <i>999000</i>	Sperrung auf: <i>2000-</i>
Stand des Kartenzählers: <i>999</i>	angefangene Karte Nr.: <i>001</i>
Plombenschlüssel (Post) gez. Nr.: <i>M 805</i>	Permutationsnummer: <i>963</i>
Reserveklischees oder geänderte Klischees:	
Spezialeinrichtungen:	
Merkmale: <i>Zahlenscheiben Spritzguß, nur Schild von Jarolimek hinten an der Haube</i>	



NOVODOBÍ





MODERNA

AMERICAN EMBASSY
AMERICKÉ VELVYSLANECTVÍ

P.O.BOX 8, 118 01 PRAHA 011
CZECH REPUBLIC



KANCELAR PREZIDENTA REPUBLIKY
118 00 PRAHA - HRAD
PŘEVZAL
DNĚ: - 8 -06- 2004
PODATELNA

Ms. Pavlína Kostková
Press Section Assistant
Office of the President
Prague Castle
119 01 Prague 1

Veselé a úspěšný
nový rok
šťástoce
přeje
Franco-Post CZ, s.r.o.
Čapkova 14, 140 00 Praha 4



Exekutorský úřad Praha 6
Soudní exekutor JUDr. Jan Grosam
Čistovická 11
163 00 Praha 6

31 - 01 - 2007



Placeno převodem
106 272/05

DOPORUČENĚ

JUDr. Horák Jiří
advokát
Radlická 14
Praha 5
150 00

DOSNA spol. s r.o.
Jablonecká 72d
190 00 Praha 9
DIČ: CZ16169183



Česká pošta 013.00

11 01 2016

01



MLADA
BOLESLAV 5
293 05

WUTENROT

STAVEBNÍ SPOLITEKNA, s. s.

NA HŘEBENECH II 1118/8

PRAHA 4

140 23

21 1 01 14 023

Nemocnice Kyjov
příspěvková organizace
Česká republika 1202722
697 01 Kyjov
CZECH REPUBLIC



Česká pošta 027.70

02.06.17-20

11 06 2017

01

R
6



RR 91248573 4 CZ

DOPORUČENÉ



POŠTA ČESKÁ CR
Allianz pojišťovna, a. s.
Allianz pojišťovna, a. s.
6. 05. 2017
Petr Šimůnek

Allianz penzijní fond, a. s.

ke Štěrnicku 656/3

146 00 PRAHA 4

02 06 18 010